

Soós Andrea

„ELÉRKEZETTNEK LÁTOM AZ IDŐT...”

Tények és érzések

VITÉZ GALÓ LÁSZLÓ
(1924-2015)

1956

Nagyapám életútja személyes emlékek alapján,
valamint az 1956-os jászági események párhuzamában

EMLÉKÜL

Nagyapám a 90-es évek elején kéziratában így kezdi gondolatait: „Elérkezettnek látom az időt, hogy szívem fájdalmát kiöntsem, amire 35 éve várok ...”.

Most én is „elérkezettnek látom az időt”, hogy összefoglaljam, megörökítsem azokat a tényeket, amiket ismerünk és még megismerhetünk, és azokat az érzéseket, amelyeket csak személyes érintettség által tapasztalhat meg az ember, a legszűkebb környezetében, a családjában. Kutatásaim során az az érzésem támadt, hogy a mai világunkból nehezen elképzelhetőnek és felfoghatónak tűnnek az 1956-os történések, az azt megelőző és követő időszak eseményeinek valósága. Ennek a megismerése az adott lehetőségek függvényében egyre inkább érdeklődőbbé tett, érdekes, új információkra, összefüggésekre bukkanva. Bár az igazságérzet hajt, azt gondolom, sosem tudjuk meg a teljes valóságot.

Egyrészt, mert már nem áll módunkban a családtagokat, szemtanúkat személyesen megkérdezni, másrészt pedig, ha lehetőségünk lenne is erre, hogyan tudnának arról mesélni, amit saját testükön-lelkükben szenvedtek el, az emberi méltóság határait is földre döngölő

rendszerben. A nehézhé időszakot még nehezebb követte: a történetek hosszú évtizedeken át tartó kényszerített titokban tartása. És mindezt a helyi közösségeken belül megélni, ahol mindenki mindenkit ismert, egymás mellett élt, akár melyik oldalon állt is!

Az érzelmi viharban nem csoda, hogy 2006-ban Jászjákóhalmán a helyi '56-os emlékmű felszenteléskor az újságíró szavait idézve:

„Vitéz Galó László '56-os lovagrenddel kitüntetett nemzetes úr is jelen volt, s a meghatározó pillanatokban jelezte, tervezett visszaemlékezését nem tudja elmondani.”

Számtalan kérdés merül fel, melyekre már sosem kapunk választ:

- Tudta-e nagyapám, miután elvitték, fogva tartották, hogy még valaha hazaengedik?
- Tudta-e nagymamám, hogy papa valaha hazatér?
- Miből élt mamám ebben az időszakban, két kis gyermekkel?
- Miért tartották fogva másodszor is papát több hónapra? A teljes megfélemlítés érdekében?
- Hogyan telt a fogdában egy nap?
- Bizonyítékot nem találtak ellene, el nem ítélték, mégis miért vitték el?
- Lehet ebben kapcsolat a bátyja budapesti szerepével, vagy erről nem is tudtak, hisz a rendőr, aki jelentette, még a nevét sem tudta pontosan leírni?
- Vajon hány család - tízezrek? - érintettek hasonlóan, és viselik a mai napig feldolgozhatatlanul a megpróbáltatások nyomát?
- Hogyan tudott testileg, lelkileg, anyagilag lábra állni? Mikor még gyógyszert sem adhattak nekik. És a ledöntött emlékművet is hármuknak kellett újraépíteni és építtetni.
- Hogyan lehetett a hétköznapokat élni ugyanabban a faluban, ahol a forradalom napjaiban több százan együtt cselekedtek, ünnepeltek, majd néhányukat így meghurcolták? Az ő szavaival: „*a mai napig el nem tudjuk képzelni, mi volt az oka annak, hogy magyar verte a magyart!*”
- Hogyan tudta mindennek ellenére, vagy ezekkel együtt az egyenességét, gerincesességét, méltóságát, kedvességét, életszeretetét, az udvarias és eredeti humorát megőrizni?

**Álljanak itt e sorok tisztelettel emlékül nagyapámnak,
és aki mindenben osztozott vele, nagymamámnak!**

ÉLETRAJZ

Galó László 1924. április 13-án született Jászfákóhalmán.

Szülei: Selyem Ilona és Galó István. Édesanyja kereskedő, vásárokba járt, apja földműves volt. Két testvére született, István és Mária. (Bátyja, Galó István őrnagy, jelentős szerepet játszott az 1956-os budapesti, Köztársaság téri eseményekben, melyről a továbbiakban bővebben szót ejtek.)

Az elemi iskolába Jászfákóhalmán járt, majd Jászberényben tanult és dolgozott Klinkó László pékmesternél. („*Klinkó László - 16 éves, a jászberényi eseményekben aktívan résztvevő - fia '56 őszén elmenekült, Chicago-ba került.*” Kiss Erika: Redemptio újság, 2016. október)

Már 18 évesen pékmesterként kereste a kenyerét szülőfalujában, Jászfákóhalmán pékséget nyitott.

1946-ban feleségül vette Nagy Erzsébetet, a szomszéd lányát. Két gyermekük született, 1947-ben Erzsébet (édesanyám) és 1956 nyár végén Mária.

Pékségét államosították. („*Az 1949. évi rendelet értelmében azokat a tíz főnél kisebb üzemeket is köztulajdonba kellett venni, amelyek működése a népgazdasági érdekekkel „nem összeegyeztethető.”*” Majtényi György-Szatucsek Zoltán: A kiskereskedelem és a kisipar államosítása, internetes forrás: historia.hu)

Részese volt a jászfákóhalmi '56-os eseményeknek, és az ezt követő megrázó meghurcoltatásnak, megtorlásnak. Politikai okok miatt elvitték, börtönbe zárták, nehéz idők következtek.

Később a tsz-ben kapott munkát, fűrészes és darálós volt, majd a jászberényi Hűtőgépgyárban dolgozott, mint ónozó. Egészségi állapota miatt később könnyebb munkát kapott, rendészként ment nyugdíjba 1984-ben.

Három unokája született: Andrea, Gábor és Melinda, dédunokái: Olivér és Lóránt, Péter és Linda.

Nagyon szeretett horgászni és kártyázni, sok időt töltött a falu határában folyó Tarnán, ahová motoron még Néro kutyáját is magával vitte.

A rendszerváltás utáni években sorra kapta a kitüntetések, méltányolták a forradalomban betöltött szerepét. Ezen fordulat kezdetén, nagymamám súlyos pajzsmirigy betegség következtében 1993-ban elhunyt. Bár a betegségek keletkezését nem tudhatjuk, e terület lelki okaiként ismeretes a kommunikáció, az érzelmek elfolytása is, mely ebben a szituációban teljességgel érthető lehet. Elképzelhetetlen, hogy a nagypapám testi-lelki bánthatlanságaival párhuzamosan, nagymamám kicsoda csendes szenvedésen mehetett keresztül. A gyermekei is a lehető legbizonytalanabb és legkeserűbb időszakokban születtek. Mi mégis a derűs, mindig kedves, mosolygós Mamit láttuk benne.

KOMMENTÁR NÉLKÜL...

„1957. május 14-én (egy másik kéziratban 1957. január 4. szerepel, a szerk.) hét szuromyos ávós megjelent a házamnál. Házkutatást tartottak két szomszédom jelenlétében, puskát kerestek. Mindent összetúrtak, a padlástól kezdve, de nem találtak semmit. A két szomszéd: Nagy Béla és Hunyadi László még ma is élnek.

A házkutatás után elkísértek a jászjákóhalmi rendőrségre. Egész úton vertek. Nagyon sokan látták. Amikor odaértünk, nagyon rossz hangokat hallottam, mert verték a bajtársaimat. A katonák átadtak a körzeti rendőrnek, intézzen el. Ő gumibottal nagyon megvert. Később, mikor rám került a sor, belöktek a helyiségbe, rögtön szemem vágta, úgy, hogy azt hittem, megvakultam, nagy fájdalom volt. Nem tudom, hogy hányan vertek, de én rólam még a ruhát is leszaggatták. Úgy vertek! Biztosan volt egy óra hossza, aztán kilöktek az udvarra. Én a mai napig sem tudom, ki vitt haza. A családom talált rám az udvarajtóban, olyan kék voltam, hogy alig ismertek rám, csak sírtak meg sírtak. A feleségem elszaladt a körzeti orvoshoz, tessék kijönni, mert az uramat nagyon megverték a katonák. Ő erre azt mondta, hogy nem mehet ki, mert meg van tiltva, '56-osokat nem gyógyíthat. Még a patikában sem szolgálták ki, azok nem adhatnak gyógyszert '56-osoknak.

Most kezdődött a kálváriám. Május 14-én 10 óra körül megállt egy teherkocsi leponyvázva, két katona bejött a lakásomba, elkaptak és felhajítottak a gépkocsira. Mentünk a többi bajtársamért. A gépkocsin sokan voltak. Jászjákóhalmáról akkor elvitték a következőket: Bogár István, Muhari Imréné, Farkas István, Forgács László, Virág László, Bárdos János, Lékó Sándor, Galó László.

Bevittek a jászberényi rendőrségre, ott kellemetlen fogadásban volt részünk. Az ajtóban mindjárt kaptuk a verést, de még a fogdában is.

Két napig ott voltunk, majd átkísértek a börtönbe, ott megint kellemetlen fogadásban volt részünk, mindig csak vertek. Tíz napig együtt voltam a bajtársaimmal, de őket elszállították, hogy hova, nem tudom. Engem nem vittek el, mert azt mondta a parancsnok, hogy hagyjanak ott, mert nemsokára megdöglök. Négy hónapig ott voltam a börtönben, mikor jött egy katona, fölkísért a bíróságra és ott kihallgattak. A bíró felolvasta a vádiratomat, hogy beismerem-e, hogy a szovjet szobor ledöntésében vettem részt, meg a községházán átvettük a vezetést, hogy visszaállítsuk a régi rendszert. Igen, így volt. Kihallgatás után visszakísértek a fogdába és még öt hónapig ott tartottak, nem ítélték el.

A jóistentől csak azt kívánom, akik megverték, hogy adja vissza nekik is ezt a szomorúságot és ezt a fájdalmat, amit én szenvedtem. Úgy néztek rám a községben, mint egy rablógyilkosra, meg a családomra is.”

Vitéz Galó László, Lovagrenddel kitüntetett nemzeti úr

(megjelent: Sárga lap - A Jászjákóhalmi Önkormányzat kéthavi lapja, 2001. január)

Egy másik kéziratában így írt:

„Jászjákóhalmán a szobordöntés a következőképpen zajlott: A volt tanácstitkár, Kovács Tibor egy teherautóval és hat magyar katona fegyverrel megjelentek az emlékműnél, egy hosszú drótkötéllel lehúzták a szobrot. Ebbe a szobordöntésbe Jákóhalma nem vett részt. Ez történt délelőtt 11 órakor, majd délután összegyűlt a lakosság, kb. vagy 400 ember, örömmámor volt.

[...]

Később a házunk előtt megállt egy leponyvázott kocsi, főlhajítottak rá és bevitték a tanácsházára, már akkor ott volt Farkas István és Lékó Sándor. Ekkor az történt, hogy az akkori tanács kényszerített bennünket, hogy a szobrot fel kell építenünk, mert ha nem, kivisznek Szibériába.

... Bementünk Jászberénybe Szabó László sírköveshez, aki kijött Jákóhalmára a ledöntött szoborhoz, és azt mondta, hogy kb. 90000 Ft-ba kerül, de úgy vállalta el, hogy mi ott dolgoztunk mind a hárman vagy 12 napon keresztül.”

A levéltári kutatásaimat nehezítette nagyapám vezeték neve (ennek eredete egy következő anyag témája lehet!), ugyanis Galó Lászlóként első körben nem bukkantak eredményre. Még úgy sem, ha feltehető egyéb változatokat, pl. rövid o-val, vagy két l-lel írva vizsgálták. Ebben vezetett nyomra dr. Cseh Géza, JNSZ megyei főlevéltáros, aki régebb óta tanulmányozza a jászsági '56-os eseményeket, és utalt arra, hogy a jákóhalmi anyagokban bizonyos Gallok László szerepel, ahol az összes többi személyes adat megegyezik, tehát róla lehet szó. Feltehetően a rendőr írta rosszul az első dokumentumokon, aki jelentette, s aztán több helyen így maradt. Fellelhető: Gallok, Gallók és Galló néven is. Foglalkozásaként a „szücsmester” megnevezés sem stimmel, viszont mivel a pékségét államosították, nagymamám pedig cipészeknek dolgozott, valószínűsíthetően innen a megnevezés.

Az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárából kerültek elő az alábbi dokumentumok:

"Szigorúan titkos"

Tárvíjászájkóhalma községben lefolyt
ellenforradalmi eseményekről

J e l e n t é s.
Jászberény, 1959. II. 6.

Jelentem, hogy a lenti községben az ellenforradalmi eseményekkel kapcsolatban az alábbiakat állapítottam meg:

Járóhalma községben az ellenforradalom ideje előtt 22 kulák, 7 volt ceendő, ezenkívül több jobboldali és foszléta pártok vezetői voltak. Ezek a személyek az ellenforradalom ideje előtt konkrét ellenséges tevékenységet nem fejtettek ki, visszavonultak eltek. Voltak személyek akik 1953-as Nagy János kormányprogram alkalmával a tsz-t feloszlatták, azonban ezek ellen bünyvált eljárás nem indult. A községben a felszabadulás óta rendszeresen folyik a tsz-vel személt munkák. Az ellenforradalom ideje előtt semmi jeles nem volt arravonatközön, hogy ott ellenforradalmi megmozdulásra készültek volna.

Az 1956-a s. októberi megmozdulás a községben konkrétan 27-én kezdődött. A megmozdulás a rádió, valamint Budapestről hazatérő dolgozók hatására indult meg, ehhez hozzájárult még a jászberényi ellenforradalmi tevékenység, mivel azok a községet felkavarták. A megmozdulások kezdeményezője Farkas Kálmán községi tanács igazgatóját osztályának elnöke, valamint Galló László helybéli szűcsmeister szervezték. 27-én Farkas reggel korán bement a tanácsházára és elszavalta "Feltámadt a tenger" c. verset a hangoshiradón, majd ugyan ebben az időben Galló megjelent a tanácsházán és utasította a párttagokat, hogy a pártokról a piros zászlót azonnal vegyék le. Kijelentette, hogy a hangoshiradóhoz senki az 6 engedély nélkül hozzá nem nyúlhat. Ekor a jászberényből gépkocsin kivonuló tömeg Galló László közreműködésével ledöntötte a zászlót, ennek irányítója Farkas Tibor járóhalmai VB. címűk volt. Ekor kezdődött meg a nagyvonalú megmozdulás, melyet délután 2 órakor a 14-es világoshiradón üzent hűsok előmozdnyénél tartottak meg. Itt Lékó Sándor a Szolnoki Közlönyben megjelent 16 pont követelést felolvasta, majd utána megváltasták az ellenforradalmi tanácsot. Ezen a gyűlésen a Szovjetunió és népi demokrátiákus rendszerünk elleni kijelentéseket kiabáltak. Kihangsúlyozták, hogy a vezetőket le kell vltatni, majd 28-án a községben megjelent Jenes András MKP képviselő, őt a kisgazdapárt megmozdnyására tett javaslatot. A nemzetőrséget október 30-án az ellenforradalmi tanács szervezte meg, Rigó János kezdeményezésével. Tevékenységük abban került ki, hogy lefegyverezték a rendőrséget. A megsejt vezetett ifjúság loverte a Szóalin jelű társulástablákat. November 2-án letergostatták Sándi József és Farkas József kommunistákat, majd november 4-én Farkas István javaslatot tett a közséti tsz. feloszlatására, illetve javaslatot tett, hogy azok tagjai lépnek ki. A községi tanács kommunista dolgozóit Sipos István volt járási tanácselnök felmentette, és megerősítette az ellenforradalmi tanács tagjait funkciójukba.

./.

ÁBTL-3.1.5. O-17702/3 131

100130

A nevezett az ellenforradalom ideje alatt mint nemzetőrség parancsnok helyettes tevékenykedett. A múltban mint esendő hosszabb ideig teljesített szolgálatot. Részt vett a teg. Felosztatásban, utasítást adott és maga is közreműködött Sárdi József és Pál József községi tanács tagok előállításában. Tevékenységeért 6 hónapra internálták, melyet le is töltött.

+ Galó László 1924 IV. 13. Jászfákóhálya, Selyem Ilona, nős, 6 elemi, pk. kisiparos családból származik, lakik: Jászfákóhálya Mátyás király u. 7.

A nevezett a nemzetőrségnek volt a tagja, a jászberényből kivonulókkal együtt aktívan részt vett a szovjet ledöntésében. A szovjetek és a népi despotizmus ellen uszított. Utasítást adott, hogy a pártkózból vegyék le a vörös zászlókat. Tevékenységeért 6 hónapra internálták, utána pedig bírói uton lett elítélve.

Jászfákóhálya Község
polgármesterétől

IGAZOLÁS

A Polgármesteri Hivatal részéről igazolom, hogy Galó László, aki született 1924.04.13, a.n.: Selyem Ilona, Jászfákóhálya, Mátyás király u. 7. szám alatti lakos az 1956. évi forradalmi eseményekből adódóan 1957. májusától 9 hónapot volt börtönben, ill. letartóztatásban. Kiszabadulását követően rendőrségi felügyelet alá volt helyezve 3 évig, a közügyektől 5 évig el volt tiltva.

Ezen igazolást nevezett kérelmére hivatali tudomás alapján adtam ki.

Jászfákóhálya, 1992. március 26.

1992. március 26.
/:Fodor István:/

Jászfákóhalma község ellenforradalmi tanácsa:

Jászfákóhalma községben 1956. október 27-én alakult meg a hét tagú községi ellenforradalmi tanács. Az ellenforradalmi tanács megszervezésében Farkas Kálmán a községi tanács volt igazgatásrendészeti előadója és Gallók László szűcsmester tevékenykedtek aktívan. Jászberényből egy nagyobb csoport érkezett gépkocival, kik Gallók közreműködésével ledöntötték a szovjet emlékművet. Az ellenforradalmi tanács leváltotta a községi tanács vezetését és teljesen átvette a község politikai és gazdasági irányítását.

A 17 tagú nemzetőrséget Rigó János kulák származású személy szervezte meg.

Bárdos János és társai elmentek a községi pártszervezet titkárához, azt erőszakkal kényszeríteni akarták, hogy a kün-tető tömeg előtt bocsánatot kérjen. A tömeg józanabb része azonban megakadályozta, hogy a párttitkárt tetlegesen bántal-mazzák.

Az ellenforradalmi tanács tagjai közül az alábbi személyek fejtettek ki ellenséges tevékenységet:

A jászjákóhalmi nemzetőrség tagjai közül az alábbi személyek fejtettek ki ellenséges tevékenységet:

Nevezett a nemzetőrség parancsnoka volt, Jászberényből a nemzetőrség részére fegyvereket hozott, követelte, hogy a kulákok tagjába betagositott földjeit vissza kell adni volt tulajdonosainak, támogatta a községi ellenforradalmi tanács határozatait.

Nevezett a felszabadulás előtt, mint csendőr teljesített szolgálatot. A nemzetőrség helyettes parancsnoka volt, a KMB. rendőr pisztolyát elvette és azt ő maga részére megtartotta, több nemzetőrrel résztvett Sárdy József és Pál József kommunisták előállításában.

G a l l o k László : Jászjákóhalma, 1924. április 13. Selyem Ilona :/ kisiparos származású, szücs mester, Jászjákóhalma, Mátyás Király ut 7 sz. alatti lakos.

Nevezett résztvett a községi ellenforradalmi tanács megszervezésében, résztvett a községben lévő szovjet emlékmű ledöntésében, uszított a Szovjetunió és a népi demokrácia ellen. Utasította a községi párttitkárt, hogy a pártszervezet helyiségeiről tüntesse el a vörös zászlót.

Az alábbi két személy nem volt tagja a községi ellenforradalmi tanácsnak, azonban Bárdos Jánossal - ellenforradalmi tanács taggal, - ellenséges tevékenységet fejtettek ki:

1956. október 27-én Bárdos Jánossal és Horváth Lászlóval elment a községi párttitkár lakására s azt kivonszolták a tüntető tömeg elé és kényszeríteni akarták, hogy azoktól kérjen bocsánatot.

1956. október 27-én Bárdos Jánossal és Rigó Zoltánnal elment a községi párttitkár lakására, azt kivonszolták a tüntető tömeg elé és kényszerítették, hogy azoktól kérjen bocsánatot.

JÁSZJÁKÓHALMÁRÓL

Gyerekkoromból Jákóhálmához köthető kedves emlékek: a Tarna-part, a Túlát a kis gyalogos fahíddal, a trafikos néni - talán Terinek hívták -, a napraforgó olajos illata, a dohány fűzése, szárítása, a templom-part, a málna és málnaszörp íze, a laska, a cukrászda krémese... A nagyszülői házban még a „filegór”, a bőr tapintása, illata, a varrógép kattogása... Nagymamám tűzőnő volt, cipőfelsőrész-készítőként dolgozott, cipész családja a község nagyobb iparosai közé tartozott.

„Jászzákóhalma közel 3200 lakosú település a Jászság központjában, a Tarna bal partján, Jászberénytől 6 km-re, keletre. A község közelében folyik a Tarna a Zagyvába. Az először 1357-ben említett falu határát már a paleolitikum vége óta lakták különböző népek. Jelentős iparos múlttal rendelkezik – különösen asztalos, cipész és malomipar terén. Templomának régebbi – gótikus része Zsigmond király idejéből való, mely mai alakját több bővítéssel 1778-ra nyerte el barokk stílusban. Jelentős műemléke a Mária-kertben álló Maria Immaculata-szobor 1761-ből, melyet a leggazdagabb községi szenátor, Guczonay Ferenc állíttatott. Népi műemlék a hajdani kébveltelkes jászsági falvakat is idéző tüzelős istálló a Petőfi úton, mely több, mint 200 éves. A község részt vett a Rákóczi szabadságharcban és az 1848/49-es forradalomban is. Az utóbbi emlékére kerül megrendezésre évek óta az április 3-i történelmi lovasfelvonulás a Damjanich téren és a Fő úton. A község múltját a Fő út 33-ban álló Horváth Péter Helytörténeti Gyűjteményben ismerhetjük meg. Ugyanott található Laki Ida festőművész - a község szülötte - képtára, szülőfalujának felajánlott életművéből.” Internetes forrás: www.jaszjakohalma.hu

MI TÖRTÉNT 1956-BAN JÁSZJÁKÓHALMÁN?

Több mint egy fél évszázaddal 1956 után igazoltan és világviszonylatban is elismerően nyilatkoznak a magyarországi forradalom jelentőségéről. A fővárosi történelmekkel párhuzamosan rohamosan terjedtek a hírek, események és szerveződések a vidéki nagyvárosokban, és a kisebb településeken, így Jákóhálmán is. Fodor István Ferenc: *Jászzákóhalma története* c. könyvének *Az 1956-os forradalom Jákóhálmán c.* fejezetében így ír erről:

„Miótán Budapesten október 23-án este fegyveres forradalmi harc bontakozott ki, ez néhány nap múlva vidékre is áterjedt. Mindenesetre amikor Jászberényből október 27-én az ottani szovjet emlékmű ledöntése után a budapesti TEFU vezetője javasolta, hogy döntsék le a jákóhalmi szobrot is, itt már az előzőleg ledöntött szobor romjainál nagy tömeg üdvözölte őket és a szabadságot. A berényi két tehetautóval érkezett Kovács Tibor, aki előzőleg itt volt tanácselnök és nagy népszerűségnek örvendett. Fellépett az autó sárvédőjére, és rögtönzött beszédet tartott a budapesti eseményekről. Felhívta a lakosság figyelmét, hogy válasszanak itt is forradalmi bizottságot. Ismeretsége révén javasolta Herkules Ferencet, Dul rendőrt és Csiszli Kiss Lászlót. A dokumentumok szerint meg is alakult a héttagú Nemzeti Tanács Farkas István vezetésével, és a 17 tagú nemzetőrség október 27-én az első világháborús emlékműnél tartott népgyűlésen. Farkas István javasolta a községi tanácselnök leváltását, a tsz-ek felosztatását, november 4-e után pedig nem akarta átadni a hatalmat, mert „ő nem ismeri el a Kádár-kormányt és annak utasításait nem is hajtja végre”. A nemzetőrség parancsnoka, aki később Nyugatra szökött, Berényből fegyvereket hozott, és követelte a földek visszaadását.

Többen részt vettek a szovjet emlékmű ledöntésében, ahogy utólag fogalmaztak tetűkről: „uszítottak a Szovjetunió és a népi demokrácia ellen.” Utasították a községi párttitkárt - Vrebovszky Mihályt -, hogy kérjen bocsánatot, és vegye le a párházról a vörös zászlót. Ahogy a hivatalos értékelésekben szerepel: a tömeg józanabbik része akadályozta meg, hogy baja essék a párttitkárnak.

Felbomlott a Kossuth és a Petőfi tsz, elűzték a tanácsi dolgozókat, a Béke tsz elnökét, Sárdi Józsefet letartóztatták és gépkocsin Berénybe szállították, ahol átadták az ottani nemzetőrségnek.

[...]

A tanyavilágban folytak az őszi munkák, de izgatottan hallgatták a Szabad Európa Rádiót - akinek volt -, jönnek-e már a nyugatiak. Aztán nem jöttek! Jákóhalmáról még november 4-én is mentek fegyverért Berénybe, de győzött a túlerő, az aznap reggel megindult szovjet támadás eltiporta a szabadságharcot. November 17-én már újralakult a pártszervezet, melynek decemberre 30 tagja volt. December elsején még a Farkas István vezette tanács döntött arról, hogy a volt községi vezetőknek december 31-ig kifizetik a járandóságukat, mielőtt szélnek eresztik őket.

1957 elején a visszatért tanácselnök, s az újjá alakult tanács előtt a központi szöveg alapján értékeli a községi eseményeket. Fő szervezőként egy középparasztot, egy csizmadit és egy volt pék mestert (ő a nagyapám, a szerz.) nevez meg „akik igaz, hogy kisemberek, de egyben hulligánok is”. Ebben az időben mindenkit az angol eredetű „hulligán” névvel illeltek, aki nem fogadta el a hivatalos rendet.

[...]

Összeférhetetlenségi Bizottságot hoztak létre, mely megállapította, hogy Farkas Istvánt el kell távolítani a Tanácsból, és a VB-ből, mivel „szembehelyezkedett az államrenddel!”.

GALÓ LÁSZLÓ KITÜNTETÉSEI

- 1991. október 23.
A Magyar Köztársaság nevében **1956-os emlékérem**
Göncz Árpád, a Magyar Köztársaság Elnöke
- 1997. december 3.
'56-os Vitézi Lovagrend - **Vitézzé avatás, Vitézi nagyjelvény**
vitéz Holl Ferenc, főkapitány
- 2002. március 15.
'56-os Szövetség Országos Elnöksége - **Kitüntető oklevél**
Sinkovics Gyula, elnök
- 2006. október 23.
A Magyar Köztársaság nevében „**A szabadság hőse**” emlékérem
Gyurcsány Ferenc, a Magyar Köztársaság miniszterelnöke,
Sólyom László, a Magyar Köztársaság elnöke,
Kosáry Domokos, az '56-os Emlékbizottság elnöke
- 2006. október 23.
1956-os Vitézi Lovagrend - Emléklap
vitéz Holl Ferenc, elnök-főkapitány
- 2006. október 23.
Az 1956-os eszmék több évtizedes ápolásáért emléklap -
Jászákóhalma Polgármestere, ifj. Lukácsi Pál
- 2014. február 19.
Politikai Foglyok Országos Szövetsége - Emlékelem
Dégi András, a POFOSZ elnöke

KAPCSOLÓDÁSI PONTOK

A testvér, Galó István szerepe az '56-os fővárosi eseményekben

Most szembesültem pontosan és részletesen azzal a ténnyel, hogy nagypapám bátyja, Galó István őrnagy, milyen nagy szerepet játszott a budapesti, Köztársaság téri eseményekben, aki később úgy vallott, „tévedésből” álltak a forradalmárok mellé.

Eörsi László részletesen írt erről *Köztársaság tér 1956 c.* könyvében:

„Biszu Béla arra utasította a Mátyás laktanyában tartózkodó Virág Ede ezredest, a XIII. kerület katonai parancsnokát, hogy küldjön ki harckocsikat a Budapesti Pártbizottság védelmére. A 33. (esztergomi) harckocsiezred egységei álltak a rendelkezésére, amelyeket október 28-án helyeztek el ebben a laktanyában. Virág több szempontból is nehéz helyzetbe került. A Köztársaság téri helyzetet részleteiben nem ismerte, a katonai képzettsége meglehetősen alacsony szintű volt, ráadásul a Mátyás laktanyában – csakúgy, mint mástutt – a forradalom tényerésével párhuzamosan meglazult a fegyelem. A segélynyújtáshoz a páncélos alegység parancsnokául Galó István őrnagyot szemelte ki. Galónak nem a laktanyában volt az egysége, tehát számára ismeretlen beosztottakkal kellett a feladatot teljesítenie. Mindemellett a helyismerete is igencsak hiányos volt. Mindezt fel is vetette Virág ezredesnek, aki vázlatot készített a Köztársaság térről, az odavezető útvonalról, a párházról (megjegyezve, hogy az egy sárga épület), az Erkel Színházról, a szoborról és a terre torkolló utcákról.

Az ezredes úgy igazította el Galót, hogy meg kell védeni a párházat, de löni csak akkor kell, ha támadás éri őket. A tömeg szétszórására szükség esetén riasztó lövéseket kell leadni. Gyorsan kiderült, hogy a katonák egy cseppet sem lelkesednek a parancs végrehajtásáért: az „elvtársak” megvédéséért, a tömeg oszlatásáért. Sőt, nyíltan latolgatták, hogy menjenek-e vagy sem. Közülük ugyanis többen már korábban megfogadták, hogy a „néppel szemben” nem használnak fegyvert, és ezt most szóba is hozták.

[...]

Az ezredes csak Galót ismerte a sebtében összeállt alegységből, az esztergomi parancsnokok közül sem egyeztetett senkivel.

Amikor Virág indulási parancsot adott, kiderült, hogy a harckocsik között egyáltalán nincs rádióösszeköttetés. Az ezredes annyira sürgette az indulást, hogy erre csak legyintett. Ennek hiánya – mint majd látjuk – döntő jelentőségűvé vált. „Új állapotban lévő csehszlovák rádióink voltak, a kezelők értettek is hozzájuk. Ha parancsot kaptunk volna behangolásukra, öt perc alatt végre lehetett volna hajtani” – vallotta később egyikük. Szintén nagyon kedvezőtlen előjel volt, hogy nemcsak Galó alegységparancsnok, hanem a beosztottak közül sem ismerte senki a helyszínt.

A harckocsioszlop a Róbert Károly körút – Hungária körút – Kerepesi út – Fiumei út – Légszesz utca útvonalon haladt. Az élen természetesen a parancsnoki harckocsi, amelyben Galó főparancsnokon és a személyzetten kívül Pitala Ferenc hadnagy harckocsiparancsnok tartózkodott.

[...]

Többen utalnak arra, hogy a „tankistákat” megzavarták a látottak: csak tömegre számítottak, nem pedig arra, hogy éles harc folyik. Pedig a harckocsik megjelenése idején a harc jóval alábbhagyott. A téren a többség izgatottan figyelte, mi következik.

A parancsnoki harckocsi a színházat megkerülve ismét balra fordult, megindult a tér közepe felé, majd megállt a pártházal szemben. Galó még mindig nem ismerte fel, melyik az az objektum, amelynek a védelmére küldték. Pitala Ferenc harckocsiparancsnok sem tudta, de meglepte, hogy előjárója mennyire tanácstalan. Ekkor felfedezték a közvetlenül a színház épülete mellett álló idegen harckocsit, amely tüzelt a pártházra. Hamarosan besorolt az alegység többi páncélosa, és abban a hiszemben, hogy a parancsnoki járművet „kopírozzák”, ahogy a szabályzat ezt – rádióösszeköttetés híján – előírja, ők is tűz alá vették a pártépületet, ahol egyébként torkolattüzeket láttak, és úgy vélték, onnan érte a támadás őket. Az egész alegységből senki sem akadt, aki ismerte volna a helyszínt. Galó és Liska a színházat tévesztette össze a pártházal. Azt sem tudták egyértelműen megállapítani, hogy a civilek melyik épületet támadják.

A pártházbelieket mindez hideg zuhanyként érte, hiszen mindnyájan arra számítottak, hogy a megjelenő harckocsik felszabadítják őket. A felkelők, akik eddig árgus szemekkel figyelték a páncélosok tevékenységét, beszüntették a velük szembeni ellenségeskedést, sőt boldogan üdvözölték őket. („Ezek a mi tankjaink!”)

[...]

A Keleti pályaudvarnál találkoztak Liska Jánosék páncélosával. Az ezredpárttitkár közölte velük, hogy vége mindennek, „rábaszunk, szétlőttük a pártházat!”, és a Mátyás lak-tanyába tartott, hogy ezt jelentse. Galó utasítására azonban mindhárom harckocsi visz-szatért a Köztársaság térre, ahol már nem volt harc: a társaik kiszálltak a páncélosaikból, amelyeken civilek álltak.”

Itáliai vacsora

Ez ugyan nem közvetlenül nagyapámmal kapcsolatos, de mindenképpen szeretném elmesélni különös találkozásomat prof. dr. Pintér Lajossal, a jászberényi '56-os események egyik szereplőjével.

Az ezredforduló környékén tolmács munka keretében magyar szakácsokat kísérem el egy észak-olaszországi kis faluba, ahol magyar menüsört készítettek és prezentáltak egy szabadtéri, hosszú terített asztalokkal berendezett kolostor udvaron. A vacsorára késve érkezett egy idősebb úr a fiával, akik a mellettem lévő szabad helyeket foglalták el. Az est folyamán csak lassan derült fény arra, hogy magyarok vagyunk, s attól a pillanattól kezdve, amikor a beszélgetésből az is kiderült, hogy egy gimnáziumban, a jászberényi Lehel Vezér Gimnáziumban érettségiztünk mindketten, szívünkbe zártuk ezt a „véletlen” találkozást, és a mai napig ápoljuk a kapcsolatot.

Dr. Pintér Lajos egyike és vezetője volt azon négy egyetemistának, akiket a forradalmi napokban Budapestről küldtek Jászberénybe, hogy segítsék a Nemzetőrség létrehozását. Tevékenységük során - ami 1956. október 31. és november 4-e között történt - Jákóhalmán és Jászapátn is jártak. Ajánlom Járomi József: *Vihar a városban* c. könyvét, mely a forradalom napjait örökítette meg Jászberényben. A visszaemlékezések alapján részletesen és hitelesen ír a történetekről, Pintér Lajos és társai szerepéről is. (Járomi József: *Vihar a városban*. A forradalom és a szabadságharc napjai Jászberényben 1956-ban. Jászberény, 1995.)

Pár évvel az első találkozás után, ha jól emlékszem épp egy október 23-án, Jászberény testvérvárosában, Conselvé-ben láttuk újra egymást, ahol privát társaságban száj tátva hallgattuk emlékeit, gondolatait a forradalmi napokról, az ismerős helyszínekről.

Pintér Lajos elemi iskoláit Jászberényben végezte, apja a pusztamonostori vasútállomás főnöke volt. A forradalomban játszott szerepe miatt el kellett hagynia az országot, Olaszországban folytatta életét. 1957-ben a padovai orvosi egyetemen megalakította a Szabad Magyar Egyetemisták Szövetségét. 1968-ban tett sebészi szakvizsgát, majd két évig Németországban praktizált. 1971-től egyetemi magántanár. 1977-től a veronai egyetem orvosi klinikájának sürgősségi és baleseti osztályvezető főorvosa, az olaszországi helikopteres sürgősségi szolgálat egyik alapító szervezője. 1978-tól hivatásos hajóorvos, ő lett a világ első képesített magyar hajóorvosa. Ebben a szerepben ma is aktívan tevékenykedik, nagy tengerjáró hajókon teljesít szolgálatot kórházigazgatóként. Hazánk Veronai Tiszteletbeli Konzulja, napjainkban is sokat tesz a magyar-olasz kapcsolatok ápolásáért. A 2017-ben történt buszos tragédia idején Veronában, mint orvos, a volt egyetemi klinikáján látogatta az ott maradt súlyos sebesülteket, és koordinálta a milánói Magyar Főkonzulátussal és a Honvéd kórházzal a hazaszállításukat.

Forrás:

- Fodor István Ferenc: Jászkóhalma története, Jászberény, 2008.
- Járomi József: Vihar a városban. A forradalom és a szabadságharc napjai Jászberényben 1956-ban. Jászberény, 1995.
- Állambiztonsági Szolgálatok Történelmi Levéltára
ÁBTL.-3.1.9.-v-150376/1 443. és 445. oldal
ÁBTL.-3.1.5.-O-17702/3/131 és 134.

Internetes forrás:

- <http://beszelo.c3.hu/cikkek/koztarsasag-ter-1956>
Eörsi László: *Köztársaság tér 1956*. 1956-os Intézet, 2006. Budapest
- www.jaszjakohalma.hu

Köszönet:

az Állambiztonsági Szolgálatok Történelmi Levéltára munkatársainak
dr. Cseh Géza főlevéltárosnak,
a Magyar Nemzeti Levéltár Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Levéltára
munkatársának

és családomnak

Impresszum:

Írta és szerkesztette: Soós Andrea

Szakmai munkatárs: Szalay Tamás

Lektorálta: Kiss Erika

Grafikai tervezés: Szeltner Levente

Fotók: Fortepan / Nagy Gyula, Soós Andrea és családi archívum

Készült 500 példányban

Felelős kiadó: soós-design Bt.

2017.

A kiadványt az **1956-os forradalom és szabadságharc 60. évfordulójára létrehozott Emlékbizottság** támogatja és **„A magyar szabadság éve”** elnevezésű programsorozat keretében valósult meg.

